

tores, ya que permite distintos niveles de aproximación, desde la de mero usuario del LSJ y de sus suplementos, al que facilita un instrumento crítico para un mejor aprovechamiento de la información allí transmitida, hasta la del especialista o interesado en lexicografía, a quien induce a reflexionar sobre las pautas que un trabajo de este tipo debería seguir en el estado actual de nuestros testimonios del griego antiguo y con los conocimientos y técnicas a nuestra disposición. Por otra parte, aunque el autor no pretenda que las notas referentes a los términos concretos discutidos sean artículos de *Léxico*, es evidente que se convierten en un útil complemento de consulta obligada en el tratamiento semántico de los términos en cuestión. Desde el punto de vista metodológico es especialmente formativo su afán

omnipresente de claridad y coherencia en la presentación de sus investigaciones sobre el alcance semántico de los diferentes términos analizados. Sus notas darán sin duda lugar al debate, y algunas de sus interpretaciones no resultarán convincentes para todos, pero lo que, en mi opinión, sí que tiene asegurado en cualquier caso, es que su libro representará un estímulo indudable no sólo para los especialistas, sino para que cuantos nos interesamos por el griego antiguo seamos aún más conscientes de que una aproximación lo más objetiva posible al léxico es un soporte fundamental de nuestro trabajo.

Rosa-Araceli Santiago

Universitat Autònoma de Barcelona
 Departament de Ciències de l'Antiguitat
 i de l'Edat Mitjana

MEDINA, Jaume. 1996.

La poesia llatina dels Països Catalans. Segles X-XX (antologia).

Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana. Servei de Publicacions

Conegut pels seus nombrosos estudis sobre la tradició clàssica a Catalunya, alguns dels quals han vist la llum en aquesta mateixa publicació, així com per les seves excel·lents traduccions d'autors de totes les èpoques de la llatinitat (recordem, d'una manera especial, les seves tres d'Erasme de Rotterdam i la del Fastos d'Ovidi), el professor Jaume Medina presenta en la recent monografia de *Faventia* un bon complement als seus estudis esmentats en primer lloc. En efecte, en el llibre que ressenyem examina el vessant llatí del que ha estat una part important d'aquesta tradició clàssica catalana: la que es refereix al conreu de la poesia llatina.

Si bé no resulta estrany de pensar que durant l'edat mitjana la poesia fos escrita, també al nostre país, en llatí, molt sovint sorprèn de veure com una bona part dels nostres literats de l'època renaixentista eren capaços d'elaborar belles composicions poè-

tiques en aquella llengua i arriba de vegades a desconcertar que fins en l'època actual hi hagi qui encara tingui prou traça per a donar versos llatins de collita pròpia, pulcrament agençats i escandits meticulosament.

Això, doncs, és el que mostra l'*Antologia* que ha publicat Jaume Medina. En aquesta obra, en efecte, se'ns ofereix una àmplia panoràmica del que ha estat l'evolució històrica de la poesia en llatí al llarg dels deu segles en què l'autor la documenta dins el marc geogràfic dels Països Catalans. Fins al present havien estat estudiats només alguns períodes d'aquesta dilatada trajectòria: Ll. Nicolau d'Olwer publicà als anys vint del nostre segle un estudi sobre la poesia de Ripoll en els segles X-XIII, en el qual incloïa els anònims poemes amatoris que després han estat objecte d'estudi i de noves edicions per part de Th. Latzke i de J.L. Moralejo; d'una altra banda, M.A. Vilallonga estudia-

va la poesia quatrecentista (en un treball publicat el 1991) i editava les obres de Jeroni Pau (1986); d'una altra, encara, M.C. Gómez Muntaner publicava novament els textos del *Llibre Vermell* de Montserrat (1990) i donava, així mateix (1980), tot un seguit de textos poètics dels segles XII-XIV; al seu torn, el canonge vigatà Jaume Collell havia lliurat al públic durant els darrers anys del segle passat una mostra del que havia estat el conreu de la poesia llatina a Montserrat durant els segles XVI i XVII.

Tot aquest material dispers, acompanyat de noves aportacions espigolades per l'autor en manuscrits (el *Còdex Brenach* de l'Arxiu Episcopal de Vic), en incunables (Martí Ivarra) o en obres de caràcter enciclopèdic, com els diccionaris de Torres Amat, Bover o Pastor, o, encara, en altres obres més recents i ja oblidades, és la base a partir de la qual ha estat elaborada la primera visió panoràmica del que ha estat el procés històric de la poesia llatina dins l'àmbit català.

Queda molt encara per fer en el camp de l'edició de textos de la poesia llatina composta a Catalunya (pensem, per exemple, en obres com la de l'humanista Martí Ivarra); però no hi ha dubte que ha d'ésser d'una gran utilitat una obra com la present, en la qual el lector es podrà remuntar fins a l'època daurada de Ripoll, que abasta els segles X i XI i que s'allarga fins al XIII (amb poetes com l'abat bisbe Oliba, Joan de Fleury, el

monjo Oliva i els *Carmina Rivipullensia*), per a continuar amb altres centres monàstics, com els de la Cartoixa de Scala Dei (segles XII-XIV) o Montserrat (segles XVI-XVII, amb les figures del monjo Antoni Brenach, de Descaulies, Domingo Senach o Anselm Forcada) i també amb diverses seus episcopals, fins a arribar al mateix segle XX, no sense haver passat per davant de les insignes figures d'humanistes com Pere Miquel Carbonell, Jaume Ripoll o Ferran Valentí, ni sense haver contemplat el segle d'or mallorquí (on sobresurten, entre altres, Nicolau Llabrés, Josep Barceló, Jaume Botellas, Baltasar Calafat i Joan Muntaner), l'esplendorós esplet dels jesuïtes del segle XVIII (amb Joan Surià, Bartomeu Pou i Josep Pons, entre altres) i la gairebé agònica producció del segle passat (representada per Jaume Rodoreda, Salvador Marca, Antoni Munar, Bonaventura Sastre, Antoni Pelechà i Manuel Lassala) o de l'actual (en què escriuen autors com Josep Fonts i Surinyach, Tomàs Vinyas i Pedro J. Palmer).

Saludem des d'aquí aquesta nova aportació del professor Medina, amb la qual resta una mica més cobert el buit fins ara existent en el camp del coneixement de la tradició llatina al nostre país.

Jesús Alturo

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Ciències de l'Antiguitat
i de l'Edat Mitjana

ROBINS, Gay. 1993, 1996.

Las Mujeres en el Antiguo Egipto.

Londres: British Museum.

Madrid: Ediciones Akal. 236 p., 85 ilustraciones.

Los documentos con que contamos para la reconstrucción de la historia de la sociedad del antiguo Egipto, inevitablemente nos ofrecen una abrumadora mayoría de datos referentes a las clases dominantes, circunstancia paralela a la que cabe esperar de la investigación histórica de cualquier sociedad antigua.

Igualmente inevitable resulta el hecho de que, salvo raras excepciones, si queremos un enfoque directo y realista del tema, el segundo elemento del binomio hombre-mujer, nunca fue dominante, respecto al primero, en Egipto, en igualdad de contextos socio económicos, por mucho que queramos